

Sygn. akt. II C 78/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2015 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi II Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSR Ewa Guczyńska - Miśkiewicz

Protokolant sekr. sąd. Dorota Filipiak

po rozpoznaniu w dniu 21 grudnia 2015 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. M.**

przeciwko **Skarbowi Państwa – Aresztowi Śledczemu w Ł.**

o **zadośćuczynienie**

1. **oddala powództwo;**

2. **nie obciąża M. M. kosztami postępowania.**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 19 stycznia 2015 M. M. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Aresztu Śledczego w Ł. kwoty 70.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu. Nadto powód wniósł o zwolnienie od kosztów sądowych w całości.

W uzasadnieniu powód podał, że obecnie przebywa w Areszcie Śledczym w Ł., w którym był poddawany licznym kontrolom osobistym. Kontrole te miały charakter intymny i polegały na dotykaniu rękoma miejsc intymnych powoda przez funkcjonariusza Aresztu. Powód podniósł, iż taki sposób przeprowadzania kontroli jest sprzeczny z Konstytucją oraz Europejską Konwencją Praw Człowieka, a ponadto był poniżający i naraził go na stres oraz zawstydzenie w związku z czym żądanie zadośćuczynienia uważa za zasadne. (pozew k. 3-4)

Postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2015 roku referendarz sądowy zwolnił powoda od kosztów sądowych w całości. (postanowienie k. 18)

W odpowiedzi na pozew z dnia 11 maja października 2015 roku, pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, iż część zarzutów podniesiona przez powoda uległa przedawnieniu, natomiast odnosząc się merytorycznie do treści pozwu, pozwany podniósł, iż kontrole osobiste mają na celu ujawnienie i niedopuszczenie do przeniknięcia na teren Aresztu przedmiotów niedozwolonych, a sposób ich wykonywania jest zgodny z prawem. Nadto pozwany wskazał również, że kontrole są uzasadnione, gdyż powód odbywa obecnie w Areszcie wyrok w warunkach recydywy za handel narkotykami (odpowiedź na pozew k. 30-31)

W toku dalszego postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska w sprawie.

(protokół rozprawy k. 71-74)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. M. był osadzony w Areszcie Śledczym w Ł. w następujących okresach: od 5 stycznia 2006r. do dnia 25 lipca 2006r., od 22 listopada 2006r. do 22 lutego 2007 r., od 22 listopada 2011r. do 30 października 2013r., od 21 maja 2014 do lipca 2014 r. oraz od dnia 15 października 2014 do 29 stycznia 2015r. Obecnie powód odbywa karę pozbawienia wolności w wymiarze 4 lat w zakładzie karnym typu półotwartego za przestępstwo związane z obrotem narkotykami. (okoliczność bezsporna, zeznania powoda k. 73-74).

Podczas pobytu w pozwanej jednostce powód poddawany był kontrolom pobieżnym oraz kontrolom osobistym. Kontrole te były przeprowadzane obligatoryjnie, gdy powód miał kontakt z osobami spoza Aresztu Śledczego np. podczas widzeń lub udziału w czynnościach procesowych. W stosunku do osadzonych, które znajdują się w wykazie osób związanych z przemytem, posiadaniem i zażywaniem środków odurzających nie stosuje się części kontrol osobistych, natomiast w stosunku do tych osób możliwe jest dodatkowe przeprowadzenie kontroli celi lub przedmiotów. (okoliczność przyznana w odpowiedzi na pozew, zeznania powoda k. 73-74, zeznania świadka S. C. k. 72-73)

Powód złożył zawiadomienie do Prokuratury o przekroczenie uprawnień przez funkcjonariuszy Aresztu w związku ze sposobem przeprowadzania kontroli, jednak organ ten stwierdził brak zaistnienia znamion czynu zabronionego. Powód nie składał żadnych skarg, ani wniosków do sądu penitencjarnego. (zeznania powoda k. 73-74)

Kontrole cel w Areszcie Śledczym w Ł. polegają na dokładnym ich przeszukaniu w tym również sprawdzeniu rzeczy osobistych osadzonych czy ich odzieży. Kontrola pobieżna polega na powierzchownym sprawdzeniu ubrania, obuwi i przedmiotów posiadanych przez osadzonego za pomocą ręcznego urządzenia wykrywającego.

(zeznania świadka S. C. k. 72-73)

Podczas przeprowadzania kontroli osobistej osadzony zabierany jest przez jednego lub dwóch funkcjonariuszy tej samej płci do specjalnie wyznaczonego w tym celu pomieszczenia, gdzie osadzonemu poleca rozebranie się, a następnie okazanie poszczególnych części ciała. Funkcjonariusze dokonują podczas tej kontroli także przeszukania odzieży oraz rzeczy osobistych osadzonego. Pomieszczenie, w którym dokonuje się kontroli osobistej, jest zamknięte drzwiami pełnymi, nadto jest monitorowane, ale w taki sposób aby na obrazie nie były widoczne miejsca intymne osadzonych. Do obrazu z kamer dostęp mają dowódca zmiany, zastępca i osoba obserwująca monitor. Monitoring założono w celu kontrolowania zasadności oraz prawidłowości przeprowadzenia kontroli przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Powód podczas kontroli osobistej nie był dotykany, musiał jedynie wykonywać polecenia funkcjonariuszy. Czasami zdarzają się polecenia wykonania przysiadu, otworzenia ust czy też podniesienia do góry języka. Mają one na celu zweryfikowanie, czy osadzeni nie próbują przemycać niedozwolonych przedmiotów lub substancji w otworach ciała. Sporadycznie w Areszcie Śledczym w Ł., zdarzają się ujawnienia próby przemytu w otworach ciała dokonywane przez osadzonych lub osoby trzecie (np. podczas widzeń), w związku z czym tego typu polecenia są niezbędne do zapobiegania takim sytuacjom. (zeznania świadka S. C. k. 72-73)

Powyżej przedstawiony stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie, w postaci zeznań świadka S. C., przesłuchania powoda oraz dokumentów załączonych do akt.

Sąd nie uznał za wiarygodnych zeznań powoda w części dotyczącej dotykania go po ciele przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Powód nie przedstawił żadnego dowodu na poparcie tych twierdzeń, nadto zgodnie z zeznaniami świadka, kontrola osobista polega głównie na wykonywaniu poleceń wydawanych przez funkcjonariuszy SW, a dotykanie osadzonych nie jest potrzebne.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu w całości, w części jako przedawnione, a w pozostałej części jako bezzasadne.

Powód dochodził zapłaty zadośćuczynienia pieniężnego w związku naruszeniem jego dóbr osobistych oraz doznany cierpieniem, które miało być skutkiem działań podejmowanych funkcjonariuszy pozwanego - Skarb Państwa w związku z osadzeniem powoda w Areszcie Śledczym w Ł.. Podstawą oceny zgłoszonych roszczeń winien być zatem art. 417 k.c. statuujący odpowiedzialność deliktową za niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej w powiązaniu z art. 445 w związku z art. 444 § 1 k.c., a także w pewnym zakresie art. 448 k.c.

Zgodnie z art. 417 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa. Jedynymi przesłankami odpowiedzialności Skarbu Państwa na gruncie tego przepisu są: wykonywanie władzy publicznej niezgodnie z prawem oraz powstała z tego powodu szkoda. Przesłanką odpowiedzialności z art. 417 k.c. nie jest natomiast wina żadnego podmiotu.

Według art. 417 k.c. odpowiedzialność Skarbu Państwa ma miejsce wówczas, gdy wykonującemu władzę publiczną – bez względu na sposób i formę działania – można postawić zarzut działania z naruszeniem prawa. Przepis powyższy dotyczy wszelkich czynności (działania i zaniechania) związanych z wykonywaniem imperium, a więc zarówno czynności faktycznych, jak i indywidualnych rozstrzygnięć podejmowanych przy zachowaniu określonej procedury.

Przez „działanie lub zaniechanie niezgodne z prawem” należy rozumieć niezgodność z konstytucyjnie rozumianymi źródłami prawa, czyli Konstytucją, ustawami, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi oraz rozporządzeniami, a także dorobkiem prawnym Wspólnoty Europejskiej i prawem stanowionym przez Unię Europejską. Nie ulega przy tym wątpliwości, że do sfery imperium państwa należy stosowanie środków przymusu związanych z wykonywaniem kary pozbawienia wolności i środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania.

Drugą przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej na gruncie art. 417 k.c. jest szeroko rozumiana szkoda, to jest każdy uszczerbek w prawnie chronionych dobrach danego podmiotu, zarówno o charakterze majątkowym, jak i niemajątkowym. Przepis art. 417 k.c. dotyczy zatem również odpowiedzialności Skarbu Państwa z tytułu naruszenia dóbr osobistych obywatela, co oznacza możliwość wystąpienia przez pokrzywdzonego z roszczeniem o zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę niemajątkową. Także w wyroku z dnia 2 października 2007 r. Sąd Najwyższy przyjął, że przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie tego przepisu jest szkoda w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., może nią być także zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w wypadkach wskazanych w art. 445 i 448 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r., II CSK 269/07, LEX nr 315849). Nie ulega przy tym wątpliwości, że poszkodowany może żądać zadośćuczynienia za doznaną krzywdę jedynie w wypadkach wskazanych w ustawie.

Zgodnie z art. 24 § 1 k.c. na zasadach przewidzianych w kodeksie pokrzywdzony może żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na cel społeczny. Zasady przyznawania przez sąd zadośćuczynienia regulują przepisy art. 445 i 448 k.c.

Powołany wyżej przepis art. 448 k.c. stanowi, że w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Stwierdzić należy, że dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną Konstytucji RP. W art. 30 Konstytucji, usytuowanym wśród przepisów o wolnościach, prawach i obowiązkach obywatela, ustawodawca stanowi, że przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Obowiązek ten powinien być realizowany przez władze publiczne przede wszystkim tam, gdzie Państwo działa w ramach imperium, realizując swe uprawnienia represyjne, których wykonanie nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż to wynika z zadań ochronnych i celu zastosowanego

środka (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r.). Zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego. Wynika to wprost z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167 i 169) i z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 r., stanowiących, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Przytoczone zasady norm prawa międzynarodowego na gruncie prawa polskiego wyrażają art. 40, 41 ust. 4 i 47 Konstytucji.

Jak już wskazano powyżej, ochrona dóbr osobistych przysługuje także osobom pozbawionym wolności. Przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, jak i akty wykonawcze do nich, dotyczące wykonywania kary pozbawienia wolności i stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, mają na celu m.in. zorganizowanie osadzonym takich warunków, w których ograniczenie ich praw osobistych następuje jedynie w niezbędnym zakresie, wyznaczonym funkcjami, jakie ma pełnić kara lub środek zapobiegawczy.

Zgodnie z art. 116 § 2 k.k.w. kontrolę osobistą lub kontrolę celi przedmiotów się w niej znajdujących przeprowadza się w wypadkach uzasadnionych względami porządku lub bezpieczeństwa Kontrolę celi i innych pomieszczeń przeprowadza się podczas nieobecności skazanych. § 3 tego przepisu stanowi, iż kontrola osobista polega na oględzinach ciała oraz sprawdzeniu odzieży, bielizny i obuwia, a także przedmiotów posiadanych przez skazanego. Oględziny ciała oraz sprawdzenie odzieży i obuwia przeprowadza się w pomieszczeniu, podczas nieobecności osób postronnych oraz osób odmiennej płci i dokonywane są za pośrednictwem osoby tej samej płci. Zgodnie zaś z § 4 zdanie pierwsze powoływanego przepisu kontrola może być przeprowadzona w każdym czasie.

Zgodnie z wykładnią powyższych przepisów, kontrole takie dokonuje się w wypadkach uzasadnionych względami wewnętrznego porządku lub bezpieczeństwa. O zajściu takich okoliczności i częstotliwości dokonywania kontroli rozstrzyga uznaniowa decyzja dyrektora aresztu lub zakładu. (S. Lelental, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz. Komentarz do art. 116 k.k.w., Wyd. 5, Warszawa 2014, Legalis) Uważa się również, że kontrola osobista powinna być przeprowadzona możliwie delikatnie i z poszanowaniem godności skazanego. (J. Lachowski (red.), Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, Komentarz do art. 116 k.k.w. Warszawa 2015)

Wszelkie czynności dotyczące przeprowadzania kontroli muszą być również zgodne z powoływanymi wyżej przepisami Konstytucji oraz prawa międzynarodowego w tym w szczególności z Konwencją o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Zgodnie z art. 3 Konwencji, nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Jak stwierdził Europejski Trybunał Praw Człowieka niedozwolone traktowanie musi osiągnąć minimalny poziom dolegliwości. Do oceny tej dolegliwości bierze się pod uwagę zastosowane środki, czas ich trwania, celowość oraz skutki fizyczne i psychiczne dla ewentualnej ofiary. W związku z powyższym za naruszające powyższy przepis można uznać między innymi: zaplanowane działania mające na celu dręczenie ofiary, powstanie faktycznego uszczerbku na zdrowiu fizycznym lub psychicznym, lub działania mające wyłącznie poniżający charakter. Trybunał jasno też wskazał, że te dolegliwości muszą wykraczać poza nieuchronny element cierpienia i dolegliwości związany z wykonywaniem danej kary. (Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 30 października 2012 r. (...)).

Powód twierdził, że podczas jego pobytów w Areszcie Śledczym w Ł. był poddawany częstym kontrolom osobistym przeprowadzanym w sposób naruszający jego dobra osobiste. Podniósł, iż podczas dokonywania kontroli był dotykany przez funkcjonariuszy po całym ciele, również w miejscach intymnych. Okresy, w których miało dochodzić do naruszania jego dóbr osobistych w Areszcie Śledczym w Ł. powód określił następująco: od 5 stycznia 2006r. do dnia 25 lipca 2006r., od 22 listopada 2006r. do 22 lutego 2007 r., od 22 listopada 2011r. do 30 października 2013r., od 21 maja 2014 do lipca 2014 r. oraz od dnia 15 października 2014 do 29 stycznia 2015r.

Biorąc pod uwagę treść art. 442¹ k.c. i podniesiony zarzut przedawnienia przez pozwanego, należało uznać, że roszczenia dotyczące okresu sprzed 19 stycznia 2012 roku za przedawnione i na tej podstawie oddalić powództwo w tej części, natomiast w stosunku do pozostałych zarzutów należało odnieść się merytorycznie.

Nie sposób potwierdzić twierdzenia powoda, że podczas dokonywania kontroli osobistych i pobieżnych, był on dotykany między innymi po nogach i genitaliach. Powód nie przedstawił żadnego dowodu na poparcie swoich twierdzeń zawartych w pozwie i w złożonych przez siebie zeznaniach. Nadto w pozwie powód wskazał, że był dotykany również w miejscach intymnych, tymczasem w zeznaniach stwierdził, że dotykane to obejmowało tylko nogi. Niekonsekwencja w wersji zdarzeń przedstawianych przez powoda kazała uznać je za niewiarygodne w tym zakresie.

Na marginesie należy wskazać, że nawet w przypadku gdyby powód faktycznie udowodnił, że był dotykany po nogach podczas dokonywania kontroli, to - pomimo spoczywającego na nim z mocy art. 6 k.c. ciężaru dowodu - nie wykazałby, aby sporadyczne przypadki dotknięcia go w tych miejscach przez funkcjonariuszy Służby Więziennej naruszyły jego dobra osobiste. Zdaniem Sądu, cel tej kontroli i jej charakter, polegający na oględzinach między innymi otworów ciała, sprawia, że czasami konieczne może być dotknięcie osoby kontrolowanej i jeżeli odbywa się to bez nadmiernej dolegliwości, nie może stanowić podstawy do uznania, że zostało naruszone dobro osobiste kontrolowanego.

Kontrole osadzonych w Areszcie Śledczym w Ł. przeprowadzane są obligatoryjnie, gdy osadzony ma kontakt z osobami spoza Aresztu np. podczas widzeń lub uczestniczenia w czynnościach procesowych, w związku z czym istnieje ryzyko pozyskania przez niego niedozwolonych substancji lub przedmiotów. Kontrole mogą też być wykonane zawsze, gdy funkcjonariusz ma podejrzenie, że osadzony próbuje dokonać przemytu na teren jednostki penitencjarnej. Zdaniem Sądu, kontrole przeprowadzane przez funkcjonariuszy Aresztu Śledczego w Ł. były celowe i niezbędne do zachowania porządku w jednostce penitencjarnej, gdyż miały na celu ewentualne ujawnienie próby wniesienia niedozwolonych przedmiotów, środków lub substancji na teren Aresztu. Z tego względu Sąd nie podzielił poglądu pozwanego, że częstotliwość przeprowadzenia kontroli była nadmierna i nieuzasadniona.

Podsumowując wyżej przeprowadzone rozważania stwierdzić należy, że z dokonanych w niniejszej sprawie ustaleń nie wynika, aby w stosunku do powoda naruszono jakiegokolwiek obowiązujące normy prawne, w szczególności przepisy Kodeksu karnego wykonawczego oraz rozporządzeń wykonawczych.

Ponadto, ustalone w toku postępowania warunki, częstotliwość i sposób przeprowadzenia kontroli, nie wskazują na to, że w jakikolwiek sposób naruszone zostały dobra osobiste powoda, a w szczególności godność, co uzasadniałoby przyznanie zadośćuczynienia lub zasądzenie określonej sumy na cel społeczny na podstawie art. 448 k.c. Ocena, czy nastąpiło naruszenie dobra osobistego, jakim jest godność osobista, czy poczucie intymności, nie może być dokonywana wyłącznie według indywidualnej wrażliwości zainteresowanego, lecz musi mieć charakter zobiektywizowany.

Z uwagi na powyższe oddalenia Sąd oddalił powództwo powoda w całości.

Na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 roku (Dz. U. Nr 167 poz. 1398 ze zm.) Sąd nie obciążył powoda nie uiszczonymi kosztami sądowymi.